

НІМЕЦЬКА ПЕДАГОГІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ: СЕМАНТИКА І СТРУКТУРА

Кійко Світлана Василівна,
доктор філологічних наук,
професор кафедри германського,
загального і порівняльного мовознавства
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
kiykosvit@gmail.com
orcid.org/0000-0003-4964-7043

Колодрівська Аліна Віталіївна,
магістр кафедри германського,
загального і порівняльного мовознавства
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
luchykalina1@gmail.com
orcid.org/0000-0003-0514-601X

Мета. Стаття присвячена семантико-структурним особливостям термінополя предметної області Pädagogik. Мета дослідження – тезаурусне моделювання термінополя і семантичний аналіз термінології сучасної німецької педагогіки на основі суцільної вибірки з педагогічних словників, довідників і тезаурусів.

Методи. Розробка комплексної методики тезаурусного моделювання включає три етапи: моделювання спеціального знання у вигляді онтології як моделі предметної області; моделювання термінології у вигляді термінологічного поля як уніфікованої на системній основі багаторівневої класифікаційної структури, що об'єднує терміни сфери однорідної професійної діяльності; моделювання тезауруса, який є як моделлю метамови науки, так і моделлю структури відповідної галузі знання. Загалом тезаурусне моделювання дає уявлення про семантичний простір мови і про системні відношення в ньому.

Результати. Компонентний аналіз корпусу німецькомовних дефініцій дозволив встановити еквівалентні, ієрархічні й асоціативні відношення між заголовним терміном словникової статті й іншими термінологічними одиницями в межах змодельованого семантичного поля. Створений тезаурус є статичною моделлю логіко-поняттєвих відношень між термінами педагогічної метамови. Найбільш значна частина термінів охоплена парадигматичними семантичними відношеннями *pid – vid*, *синонімія*, *частина – ціле*, *кореляти*. У роботі визначено семантичні особливості термінолексики, виокремлено і систематизовано педагогічні терміни за тематичними рядами.

Висновки. Метод тезаурусного моделювання німецької педагогічної термінології є ефективним під час вирішення задач формалізації семантики нечітко окреслених термінологічних об'єктів, їх систематизації та уніфікації. Це особливо важливо під час розробки навчальних інформаційних тезаурусів, які виступають лінгводидактичним інструментом формування професійної компетенції майбутнього педагога. Здійснена систематизація педагогічних термінів за тематичними рядами, об'єднаними спільною спрямованістю, дає змогу порівнювати ці терміни, бачити специфіку кожного з них, що відкриває додаткові можливості для практичного використання значення кожного терміна в навчальному процесі.

Ключові слова: тезаурусне моделювання, педагогічні терміни, семантичні відношення, тематичний ряд, термінолексика.

GERMAN PEDAGOGICAL TERMINOLOGY: SEMANTICS AND STRUCTURE

Kiyko Svitlana Vasylivna,
Doctor of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Germanic,
General and Comparative Linguistics
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
kiykosvit@gmail.com
orcid.org/0000-0003-4964-7043

Kolodrivska Alina Vitaliivna,
Master at the Department of Germanic,
General and Comparative Linguistics
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
luchykalina1@gmail.com
orcid.org/0000-0003-0514-601X

Purpose. The article deals with the semantic and structural peculiarities of the pedagogical term field. The purpose of the study is thesaurus modeling of the domain terminology and semantic analysis of the terminology of modern German pedagogy on the basis of a continuous selection of pedagogical dictionaries, reference books and thesauri.

Methods. The development of a comprehensive methodology for thesaurus modeling involves three steps: modeling special knowledge in the form of ontology as a domain model; modeling of terminology in the form of a terminological field as a unified system-based multilevel classification structure integrating terms of the sphere of homogeneous professional activity; modeling a thesaurus, which is both a model of metamorphic science and a model of the structure of the relevant field of knowledge. In general, thesaurus modeling gives an idea of the semantic space of a language and of its systemic relations.

Results. The component analysis of the definitions' corpus allowed us to establish equivalent, hierarchical and associative relationships between the title term of the dictionary article and other terminological units within the semantic field. The created thesaurus is a static model of logical-conceptual relations between the terms of pedagogical metalanguage. The most significant part of terms is covered by paradigmatic semantic relations such as *genus – species, synonymy, part – whole, correlates*. The semantic features of terminological vocabulary are defined, pedagogical terms are separated and systematized according to thematic rows.

Conclusions. The method of thesaurus modeling of German pedagogical terminology is effective in solving the problems of formalizing the semantics of fuzzy terminological objects, their systematization and unification. This is especially important in the development of educational information thesauruses, which serve as a linguistic tool for forming the professional competence of the future teacher. The systematization of pedagogical terms by thematic series, combined by a common orientation, allows to compare these terms, to see the specifics of each, which opens additional opportunities for practical use of the meaning of each term in the educational process.

Key words: thesaurus modeling, pedagogic terms, semantic relations, thematic row, terminology.

1. Вступ

Останніми роками відбувається процес переосмислення понятійного апарату педагогіки як науки загалом: виникають нові поняття, старі наповнюються новим змістом. До термінологічного апарату педагогіки проникають терміни суміжних наук, як-от: *парадигма, картина світу, синергетика, прогностична модель, інсайд, Я-концепція* тощо, що свідчить про інтегральний характер розвитку педагогічного знання. Педагогічна термінологія, яка активно розвивається, потребує впорядкованості та стандартизації, а тому аналіз педагогічної термінології є актуальним.

У термінознавстві виокремлюємо низку підходів до вивчення терміна. Так, структурно-семантичні характеристики терміна виявляються в процесі лінгвістичного аналізу, ідеографічний опис термінології здійснюють на основі семантичного аналізу, а інформаційна природа терміна зазвичай вислизає з поля зору лінгвістів і вивчається в рамках онтологій предметних областей знань. Однак логіко-понятійне моделювання терміносистем окремих наук дозволяє подолати фрагментарність традиційного розгляду терміна і застосувати інтегративний підхід до його вивчення. Моделі терміносистем необхідні під час укладання термінологічних словників, інформаційних тезаурусів, створення автоматизованих інформаційних систем і баз даних, а тому тезаурусне моделювання є одним з актуальних міжгалузевих завдань нашого часу. З огляду на це пропонуємо тезаурусне моделювання термінополя предметної області *Pädagogik* «педагогіка» в сучасній німецькій мові.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вивчення педагогічної термінології відбувається у декількох напрямках: аналіз структури і функцій понятійно-термінологічного апарату педагогіки (А.Ф. Закірова, Н.Л. Коршунова, В.М. Полонський, Т.А. Старшинова), аналіз термінології окремих галузей педагогічного знання, зокрема, загальної педагогіки (І.М. Пулатов), дидактики (Г.А. Бордовський, С.В. Єрьоміна, В.В. Краєвський), теорії виховання (В.С. Безрукова, І.В. Кичева, Б. Першуткін), етнопедагогіки (Є.Л. Христова) тощо. Проте досі нема однозначної логічної класифікації педагогічних термінів. Так, у понятійно-термінологічному апараті педагогіки виокремлюють: 1) філософські терміни, які відображають найзагальніші риси дійсності: *сутність, якість, буття, діалектика*; 2) власне поняття педагогічної науки: *виховання, навчання, освіта, предмет, метод навчання*; 3) загальнонаукові поняття, вживані в багатьох інших науках: *система, модель, гіпотеза, структура*; 4) запозичені терміни з інших наук, насамперед психології: *сприйняття, пам'ять, синергетика* (Горбунов, 2015). Проте такі класифікації педагогічної термінології ґрунтуються не на суцільній вибірці термінів: автори наводять зазвичай найуживаніші терміни окремих галузей педагогіки.

Такий атомарний підхід намагаються подолати під час тезаурусного моделювання певної предметної області. У процесі тезаурусного моделювання термін трактують як один із способів вербальної репрезентації спеціального знання або як інформаційно-когнітивну структуру, яка акумулює спеціальні знання, необхідні в процесі професійно-наукової діяльності. Розгляд термінології як складника тезауруса відбувається з урахуванням організації галузі спеціального знання і термінологічного поля на основі семантичних відношень між термінами.

3. Мета і завдання дослідження

Мета нашого дослідження – тезаурусне моделювання термінополя предметної області *Pädagogik* «педагогіка» і семантичний аналіз термінології сучасної німецької педагогіки на основі суцільної вибірки з педагогічних словників, довідників і тезаурусів „*Pädagogische Grundbegriffe*” (Lenzen, 2004), „*Lexikon Pädagogik*” (Tenorth, 2007), „*Handwörterbuch Erziehungswissenschaft*” (Casale, 2009). Загальна кількість досліджуваних одиниць складала 4 852 терміни і 1 600 терміносполук. Поставлена мета передбачає розв'язання низки завдань: 1) укласти глосарій німецьких педагогічних термінів і проаналізувати їх дефініції; 2) прослідкувати логіко-семантичні відношення між педагогічними термінами і виокремити їх найчастотніші типи; 3) запропонувати модель тезауруса німецької педагогічної термінології; 4) розробити на основі створеного тезауруса семантичну класифікацію термінів сучасної німецької педагогіки.

Аналіз різних джерел з проблематики дослідження дозволив нам виокремити три підходи до визначення поняття *тезаурус*. У разі першого підходу тезаурус розглядають як тип побудови одномовного словника (Никитина, 1978), який містить прямі і зворотні семантичні зв'язки між смисловими елементами. Згідно з другим підходом тезаурус трактують як основу функціонування інформаційно-пошукової мови, як зв'язки між лексичними одиницями інформаційно-пошукової та природної мов (Дарчук, 2009). У межах третього підходу тезаурус розглядають як систему уявлень, знань людини про навколишній світ або окремі його сфери. За такого трактування тезаурус є складною системою понять, яка функціонує як компонент уявлення людини (Карась, 2010).

Сьогодні розроблено тезауруси українських лінгвістичних термінів (Н.П. Дарчук, Л.А. Алексієнко, В.М. Сорокін), термінів теорії управління освітою (Н.В. Місько), термінів англійської лексикології (Ю.І. Горбунов), метамови англійської лінгвістичної прагматики (М.С. Петрякова), німецької фахової мови промислової автоматизації (С.В. Кійко, Н.О. Школьна) тощо. Проте комплексні дослідження наукового тезаурусу німецької педагогіки досі відсутні, що й зумовлює актуальність нашого дослідження. Такі властивості термінологічних одиниць, як системність, стійкість і регулярність зв'язків, відсутність експресії, точність, об'єктивність опису, уможливають тезаурусне моделювання терміносистеми педагогіки в німецькій мові, що дозволить продемонструвати логічні зв'язки між поняттями і термінами досліджуваної предметної сфери.

4. Тезаурусне моделювання педагогічної термінології

У роботах з термінознавства необхідною умовою появи і функціонування терміна є його співвіднесеність з науковим поняттям або структурованим знанням певної предметної області, що передбачає наявність у терміна дефініції (Т.Р. Кияк, В.М. Лейчик, Д.С. Лотте, О.В. Суперанська та інші). З огляду на це розробка комплексної методики тезаурусного моделювання включає три етапи: 1) моделювання спеціального знання у вигляді онтології як моделі предметної області (Карась, 2010); 2) моделювання термінології у вигляді термінологічного поля як уніфікованої на системній основі багаторівневої класифікаційної структури, що об'єднує терміни сфери однорідної професійної діяльності (Морозова, 2004: 75); 3) моделювання тезаурусу, який є як моделлю метамови науки, так і моделлю структури відповідної галузі знання (Никитина, 1978). Семантичне поле терміну *Pädagogik* «педагогіка» моделюємо з урахуванням семантичних ознак, які формують його інтенціонал. Компонентний аналіз терміну *Pädagogik* «педагогіка» у лексикографічних джерелах і лексиконах дозволяє виокремити два його основних значення:

1) наукова дисципліна, яка займається теорією і практикою освіти і виховання, тобто педагогіка як теоретична дисципліна у працях Е. Вебера, М. Вінклера, М.К. Гончарова, В.О. Ключевського, Л. Рота та інших;

2) науковий супровід освітнього і виховного процесів у межах певної спільноти, тобто педагогіка як практична діяльність у дослідженнях Б. Біргмейера, Е. Мюреля, Г. Пфаффенбергера.

Ідеї сучасної німецької педагогічної школи відображені в другому значенні терміна. Педагогіка як практична діяльність є безпосередньою діяльністю вчителів та вихователів, вона пред'являє свої вимоги як до суб'єктів і об'єктів педагогіки, так і до якості навчально-виховного процесу. Саме педагогічна практика диктує основні напрями та форми розвитку педагогіки як науки.

У процесі відбору дефініцій педагогіки як науки і практичної діяльності, що включаються до тезаурусу, ми керувалися критерієм максимальної інформативності, що передбачає наявність більшості інтегральних сем в інтенціоналі. За результатами компонентного аналізу більше 20-ти наявних дефініцій терміну *Pädagogik* як робоче визначення обрано найзагальнішу дефініцію, яка охоплює як теоретичну, так і практичну педагогіку: *wissenschaftliche[s] Arbeitsgebiet, auf dem man sich mit Fragen der Entwicklung und Begründung von Zielen sowie mit der Erziehung und Ausbildung verschiedenster Personengruppen befasst* (Stangl, 2018). Це означає, що сучасна німецькомовна система педагогічного знання включає в себе широкий спектр наук. Вона представлена загальною педагогікою, дошкільною, шкільною педагогікою, сурдо-, тифло- і олігофренопедагогікою; до неї входять також виробнича педагогіка, військова педагогіка, педагогіка вищої школи, молодіжного руху, клубної роботи і сімейного виховання, етнопедагогіка. Крім теорії виховання, до педагогіки входять дидактика, школознавство та інші наукові дисципліни (Журавська, 2014: 198–199). Таке широке коло дисциплін вимагає їх теоретичного осмислення і представлення в змодельованому нами тезаурусі німецької педагогічної термінології.

Аналіз термінологічної системи німецької педагогіки за тлумачними словниками та лексиконами дозволяє виокремити такі її галузі: загальна педагогіка (*Allgemeine Pädagogik*), історія педагогічних вчень (*Historische Bildungsforschung*), порівняльна педагогіка (*Vergleichende Pädagogik*), шкільна педагогіка (*Schulpädagogik*), дошкільна педагогіка (*Grundschul-/Vorschulpädagogik*), педагогіка середньої освіти (*Pädagogik des Sekundarbereichs*), спеціальна педагогіка, представлена дефектологією, корективною освітою, логопедією й інклюзивною педагогікою (*Sonderpädagogik*), соціальна педагогіка, яка включає соціальну роботу (*Sozialpädagogik*), освіта дорослих, яка охоплює самоосвіту, післядипломну освіту і просвітницько-інформаційну діяльність (*Erwachsenenbildung*), міжкультурна педагогіка, яка включає міжкультурну комунікацію (*Interkulturelle Pädagogik*), професійна педагогіка і професійне навчання (*Berufspädagogik*), школознавство як управління освітою і навчально-виховними закладами (*Theorie der Schule/des Unterrichts/des Lehrplans*), суміжні дисципліни (*Psychologie, Soziologie, Biologie, Anatomie, Physiologie, Ethik, Ästhetik, Fachdidaktiken*). У межах цих галузей можна виокремити педагогічні спеціальності: *Ausländerpädagogik, Freizeit-, Medien-, Friedens-, Sexual-, Umwelt-, Betriebspädagogik* тощо. Проте аналіз словникових дефініцій, еквівалентних, меронімічних та гіперонімічних зв'язків між окремими термінами дозволяє детальніше розмежувати групи педагогічних наук:

1) за типом освітньо-виховного закладу: *Vorschul-, Schul-, Berufs-, Museums-, Theater-, Kultur-, Gemeinde-, Betriebspädagogik, Hochschuldidaktik*;

2) за навчальним предметом: *Kunst-, Musik-, Religions-, Sport-, Sexual- und Wirtschaftspädagogik, Natur- und Umweltpädagogik, Sachunterrichtsdidaktik*;

3) за формами навчання: *Medienpädagogik, Mediendidaktik, Erlebnispädagogik, Wildnispädagogik, Budopädagogik*;

4) за цільовою групою: *Geschlechterpädagogik, Sonder-, Heil- und Förderpädagogik, Berufspädagogik, Erwachsenenbildung, Geragogik*;

5) за суспільним чи політичним спрямуванням: *Sozialpädagogik, Interkulturelle Pädagogik*.

Отже, на основі аналізу дефініцій, еквівалентних, меронімічних та гіперо-гіпонімічних відношень тезаурусну модель німецькомовної педагогічної лексики можна представити у вигляді схеми з вершиною «Педагогіка», яка розпадається на два основні термінополя: «Загальна педагогіка» і «Спеціальні педагогіки». Термінополе «Загальна педагогіка» включає в себе три субполя: «Систематична педагогіка», «Історична педагогіка» і «Порівняльна педагогіка», а термінополе «Спеціальні педагогіки» – п'ять субполів: *шкільна, професійна, соціальна, інклюзивна педагогіка та освіта дорослих*. Ці терміни є гіпонімами стосовно гіпероніма «Спеціальна педагогіка» (див. рис. 1).

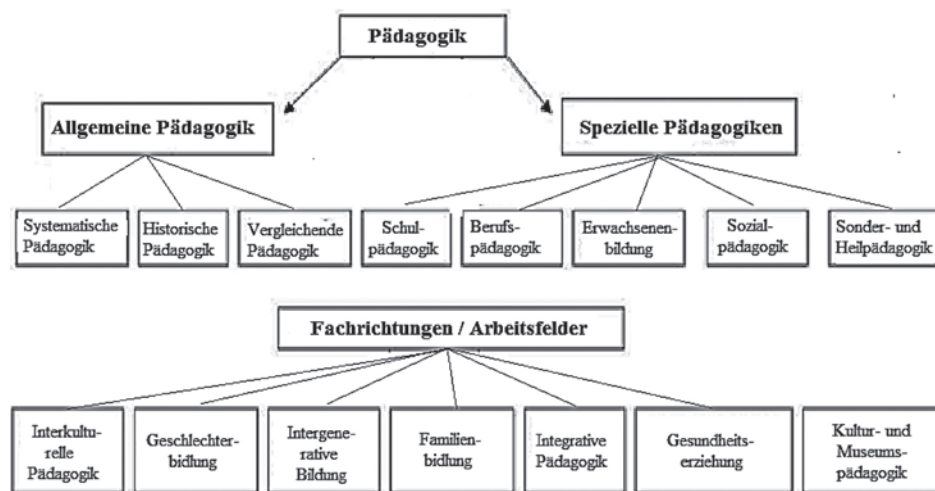

Рис. 1. Тезаурусна модель німецькомовної педагогічної лексики

У межах кожного термінополя можна виокремити низку спеціальностей, які є сферами діяльності. Таким чином, досліджувана термінологія має складну ієрархічну структуру, яка відображає систему педагогічних понять і відношень між ними.

На другому етапі укладаємо перелік можливих логіко-семантичних відношень між поняттями, вираженими педагогічними термінами. Колектив авторів під керівництвом Н.П. Дарчук виокремлює низку типів відношень, основними серед яких є гіпонімія (*pid – vid*), супідрядність на одному рівні – парціація (*частина – ціле*), синонімія, кореляція, асоціація, локалізація об'єкта, його призначення, функція, способи вираження функції тощо (Дарчук, 2009: 193). Назву відношення автори розглядають як двомісний предикат **R (A, B)**, який зв'язує заголовне слово статті і введений цим предикатом термін. Опрацьований за цим принципом тезаурус німецьких педагогічних термінів містить 6 452 терміни і терміносполуки, охоплені семантичною мережею із 9 372 семантичних відношень (див. табл. 1, побудовану за методикою Н.П. Дарчук (Дарчук, 2009: 193)):

Створений тезаурус є статичною моделлю логіко-поняттєвих відношень між термінами педагогічної метамови. Найбільш значна частина термінів охоплена парадигматичними семантичними відношеннями *pid – vid, синонімія, частина – ціле, кореляція*. Таке мережеве представлення даних має не тільки суто прикладне значення, але й дозволяє глибше проникнути в логічні відношення педагогіки, точніше змоделювати аналізовану терміносистему.

У систематизації педагогічних термінів ми виходимо з предметно-тематичної близькості понять. Терміни групуються навколо якого-небудь розділу (проблеми) педагогічної науки і утворюють тематичний ряд. Так, **загальнопедагогічні терміни** включають позначення основних понять педагогіки, її принципів і закономірностей, назви напрямів і течій у педагогічній науці, позначення наукових методів досліджень, як-от: *Erziehung, Bildung, Selbsterziehung, Regeln, Methoden, Umerziehung*. Серед них можна виокремити такі підгрупи: 1) терміни педагогічної типології: *Entwicklungspädagogik, Berufs- und Wirtschaftspädagogik, Sonderpädagogik, Erwachsenenbildung, Kultur- und Freizeitpädagogik*; 2) назви напрямів і течій у педагогіці: *hermeneutische/empirische/evolutionäre/phänomenologische/psychoanalytische Pädagogik*; 3) назви наукових методів досліджень: *multiperspektivische Fallarbeit, Gesprächsführung, Mehrebenenanalyse*; 4) терміни методологічних основ педагогіки: *schichtenspezifische Sozialisation, nachhaltiges Lernen, individueller Zugang zur Persönlichkeit* тощо.

Кількісні характеристики семантичних відношень

Тип семантичних відношень	Термін А (приклад)	Термін В (приклад)	К-сть
Рід – Вид (<i>A</i> є родовим до <i>B</i>)	<i>Testverfahren</i>	<i>Paralleltest</i>	1578
Дисципліна (<i>A</i> розглядається в дисципліні <i>B</i>)	<i>klinische Psychologie</i>	<i>Psychologie</i>	1324
Синоніми (<i>A</i> синонімічний <i>B</i>)	<i>Diskalkulie</i>	<i>Rechenstörung</i>	1185
Частина – ціле (<i>B</i> складається з <i>A</i>)	<i>Broca-Zentrum</i>	<i>Frontalcortex</i>	645
Корелят (<i>A</i> протилежний <i>B</i>)	<i>positive Phase</i>	<i>negative Phase</i>	633
Дивись ... (про <i>A</i> дивись <i>B</i>)	<i>Schulphobie</i>	<i>Schulangst</i>	612
Асоціація (<i>A</i> асоціюється з <i>B</i>)	<i>Paradigma</i>	<i>Lehrsatz</i>	443
Аспект (<i>A</i> розглядається в аспекті <i>B</i>)	<i>Eigensinn</i>	<i>Persönlichkeitsmerkmal</i>	377
Параметр (<i>A</i> характеризується <i>B</i>)	<i>Sprachentwicklung</i>	<i>Ein-Wort-Stadium</i>	328
Об'єкт початковий (<i>A</i> здійснюється над <i>B</i>)	<i>Reflexion</i>	<i>Innenwelt</i>	301
Операція / процедура (для <i>A</i> процедурою / операцією буде <i>B</i>)	<i>Datenerhebung</i>	<i>Beobachtung</i>	288
Носій параметра (носієм параметра <i>A</i> є <i>B</i>)	<i>Dorian-Gray-Syndrom</i>	<i>unreife Persönlichkeit</i>	267
Належить до (<i>A</i> відноситься до <i>B</i>)	<i>Ähnlichkeit</i>	<i>Assoziationsgesetz</i>	242
Імплікація (якщо <i>A</i> , то <i>B</i>)	<i>Devianz</i>	<i>Delinquenz</i>	203
Метод (<i>A</i> із застосуванням <i>B</i>)	<i>Intelligenzforschung</i>	<i>Tiefenlernen</i>	184
Об'єкт кінцевий (<i>A</i> здійснене над <i>B</i>)	<i>Entwicklungstest</i>	<i>Vorschulkind</i>	165
Інструмент (<i>A</i> із застосуванням <i>B</i>)	<i>Messung</i>	<i>Likert-Skala</i>	133
Спосіб вираження (<i>A</i> виражене <i>B</i>)	<i>didaktische Reduktion</i>	<i>Elementarisierung</i>	112
Функція основна (<i>A</i> виражає <i>B</i>)	<i>Bulimie</i>	<i>Essstörung</i>	97
Відношення (<i>B</i> зв'язує <i>A</i>)	<i>Chunking</i>	<i>Reize</i>	75
Спосіб представлення об'єкта (<i>A</i> представляється через <i>B</i>)	<i>Barnum-Effekt</i>	<i>Neigung</i>	72
Одиниця рівня (одиницею <i>A</i> є <i>B</i>)	<i>Ignoranz</i>	<i>Jerkitude</i>	47
Об'єкт науки (<i>A</i> є об'єктом <i>B</i>)	<i>Historische Pädagogik</i>	<i>Allgemeine Pädagogik</i>	33
Клас (<i>A</i> входить до класу <i>B</i>)	<i>Empirismus</i>	<i>Erkenntnistheorien</i>	25

Терміни теорії виховання об'єднують терміни типології виховання, змісту і процесу виховання, його принципів, методів і прийомів. Сюди належать терміни на позначення: 1) типології виховання: *technokratische, emanzipatorische, ästhetische Erziehung, Habits*; 2) змісту виховання: *Humanismus, Kollektivismus, Disziplin, Zielstrebigkeit*; 3) процесу виховання, його принципів, засобів, методів і прийомів: *Mündigkeit, Eltern-Kind-Therapie, Beratung, Generationenkonflikt, Integration, Evidenz*; 4) діяльності вихователя: *pädagogisches Handeln, Unterrichten, Informieren, Animieren, Beraten, Arrangieren, professionelle Kompetenz, Lernhilfe, Therapie* тощо.

Терміни теорії загальної і політехнічної освіти і навчання поділяємо на такі групи: 1) вихідні поняття і принципи дидактики: *integrierter Unterrichtsbereich, intentionale Lernhilfe, Curricula, Differenzierung, Störfaktoren*; 2) терміни політехнічної освіти і навчання: *Berufsausbildung, Berufsbild, berufliche Autonomie, Weiterbildung, Schlüsselqualifikationen*; 3) політехнічна номенклатура: *Lehrwerkstatt, duales Ausbildungssystem, Berufsoberschule*; 4) терміни методів і засобів навчання: *Kompetenzentwicklung, Evaluation, Qualitätssicherung*; 5) терміни організаційних форм навчання: *Unterricht, Seminar, Exkursion, Kolloquium, Praktikum*; 6) терміни окремих методик: *Lesekompetenz, Lese-Rechtschreib-Test, Schriffterwerb, didaktische Spiele, Zeichensetzungsdiktat, Rechtschreibdiktat*; 7) номенклатура окремих методик: *Umrisskarte, Handatlas, physikalische Geräte, Schreibtexte* тощо.

Терміни організації народної освіти включають історію шкільної справи, питання керівництва народною освітою, організації навчально-виховної роботи в школі тощо. Найбільшою за обсягом є група термінів, які стосуються внутрішнього розпорядку шкільного життя: *Schulautonomie, Schuldirektor, Schülermitbestimmung, Schülervertretung, Schulklima* тощо. **Терміни історії педагогіки** мають суто історичне значення, як-от: *rhetorische Schule, Mädchenschulwesen, Volksschule* тощо.

5. Висновки

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок про те, що метод тезаурусного моделювання німецької педагогічної термінології є ефективним під час вирішення задач формалізації семантики нечітко окреслених термінологічних об'єктів, їх систематизації та уніфікації. Це особливо важливо під час розробки навчальних інформаційних тезаурусів, які виступають лінгводидактичним інструментом формування професійної компетенції майбутнього педагога. Систематизація педагогічних термінів за тематичними рядами, об'єднаними спільною спрямованістю, дозволяє порівнювати ці терміни, бачити специфіку кожного з них, що відкриває додаткові можливості для практичного використання значення кожного терміна в навчальному процесі.

Перспективним вважаємо верифікацію статичної теоретичної тезаурусної моделі німецької педагогічної термінології шляхом застосування її для аналізу корпусу текстів з різних розділів педагогіки. Міждисциплінарний підхід дозволить більш об'єктивно оцінити специфіку педагогічної термінології, систематизувати її структуру й сприятиме впорядкуванню педагогічного знання.

Література:

1. Горбунов Ю.И. Семиотико-синергетические принципы тезаурусного моделирования семантического поля термина Lexicology «лексикология». *Вестник ЧГПУ им. И. Я. Яковлева*. 2015. № 2 (86). С. 46–53.
2. Дарчук Н.П., Алексієнко Л.А., Сорокін В.М. Термін у лінгвістичній інформатиці. *Інформаційні технології в освіті*. 2009. № 4. С. 191–199.
3. Журавська В., Мирончук Н. Педагогічна освіта в Німеччині, її сучасний стан і особливості. *Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном*. Житомир : ЖДУ, 2014. С. 198–199.
4. Карась С.И. Модели представления знаний и когнитивная психология: две стороны одной медали. *Вестник Томского государственного университета. Философия. Социология. Политология*. 2010. №2 (10). С. 23–26.
5. Морозова Л.А. Терминознание: Основы и методы. Москва : Прометей, 2004. 144 с.
6. Никитина С.Е. Тезаурус по теоретической и прикладной лингвистике. Москва : Наука, 1978. 376 с.
7. Casale R., Larcher S., Oelkers J., Andresen S. Handwörterbuch Erziehungswissenschaft. Weinheim: Beltz, 2009. 924 S.
8. Lenzen D. Pädagogische Grundbegriffe. 2 Bde. 7. Aufl. Rowohlt Taschenbuch, 2004. 1650 S.
9. Stangl W. *Pädagogik*. Online Lexikon für Psychologie und Pädagogik. URL: <http://lexikon.stangl.eu/1399/paedagogik/> (дата звернення: 28.03.2020).
10. Tenorth H.-E., Tippelt R. Lexikon Pädagogik. Weinheim : Beltz, 2007. 786 S.

References:

1. Gorbunov Yu. I. (2015). Semiotiko-sinergeticheskie printsipy tezaurusnogo modelirovaniya semanticheskogo termina Lexicology „leksikologiya“. *Vestnik ChGPU im. I. Ya. Yakovleva*. № 2 (86), 46–53 [in Russian].
2. Darchuk N.P., Aleksiienko L.A., Sorokin V.M. (2009). Termin u lnhvistychnii informatytsi. *Informatsiyini tekhnolohii v osviti*. № 4, 191–199 [in Ukrainian].
3. Zhuravska V., Myronchuk N. (2014). Pedahohichna osvita v Nimechchyni, yii suchasnyi stan i osoblyvosti. *Modernizatsiia vyshchoi osvity v Ukraini ta za kordonom*. Zhytomyr: ZhDU, 198–199 [in Ukrainian].
4. Karas S.I. (2010). Modeli predstavleniya znaniy i kognitivnaya psikhologiya: dve storony odnoy medali. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Filosofiya. Sotsiologiya. Politologiya*. № 2 (10), 23–26 [in Russian].
5. Morozova L.A. (2004). Terminoznanie: Osnovy i metody. Moscow : Prometey, 144 [in Russian].
6. Nikitina S.Ye. (1978). Tezaurus po teoreticheskoy i prikladnoy lingvistike. Moscow : Nauka, 376 [in Russian].
7. Casale R., Larcher S., Oelkers J., Andresen S. (2009). Handwörterbuch Erziehungswissenschaft. Weinheim: Beltz, 924.
8. Lenzen D. (2004). Pädagogische Grundbegriffe. 7. Aufl. Rowohlt, 1650.
9. Stangl W. (2018). *Pädagogik*. Online Lexikon für Psychologie und Pädagogik: <http://lexikon.stangl.eu/1399/paedagogik/>.
10. Tenorth H.-E., Tippelt R. (2007). Lexikon Pädagogik. Weinheim: Beltz, 786.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2020
The article was received 8 April 2020